

Každému občanu z kollatury (také i z jiných kollatur) byla by spořitelna pro jeho přičinlivost a spořivost otevřena, dokud by mu po vůli bylo.

Jakého prospěchu by kollaturní spořitelny občanům poskytovaly?

Peníz, který zachováš, je tak dobrý, jako ten, který vyděláš.

10. Čeled, dělníci, tovaryšové a jiní vidouce, že lepší budoucnost v moci své mají, a že sami sobě svůj osud kujou, jistě budou pracovitější, pořádnější, spořivější, ve službě stálejší, muzikám *) a nočním hejřivým toulkám se vyhýbajíce, v kouření tabáku, co už mnohou dědinu, mnohé městečko v popel obrátilo, se zmírnějí. Kdož už do spořitelny 20 zl. uložil, bude o to pilně dbáti, aby se brzo na 30—40 zl. atd. zmoh', a to zajiště pracovitost, spořivost a pořádnost všady u nás pěkně podněcovati bude. A kdož tu nevyrozumívá, že tímto způsobem lepší mravnost, vytrvalost

*) Na naše muziky a tance po hospodách, kde se opilí surovci, za mládí školy a vzdělání své zanedbavše, jako divá zvěř ryou a mrzačí, a bez krvavej pračky žádné posvícení se nekončí, měli bychom také opravní pozornost zbudovati. Co Církev, škola namahavě napravuje, to hospoda kazí. Moudrá bavorská vláda už na to pomyslila, nařídívši, *že jen do desíti hodin v noci muzika dovolena jest, aby čeled a dělnictvo v noci sobě odpočavše, ve dne k práci schopny byly a v mravech nepustly.* Dělnému lidu třeba veselky, ale pořádné, lidské, prosté všeho znemravnění! —

v dobru, v práci u čeledinstva, dělnictva zkvítati počne ?

Schranlivý nebojí se nouze.

Kdož neostříhá groše, sám nestojí za tolar.

Troška k trošce činí trochu.

11. Živnostníci a rolníci vědouce o studni, kde se peníze stýkají, a mohouce sobě lacinější kapitál (t. j. za mírnější úroky) vypůjčiti, a zas po dílcích ho spláceti, budou podnikavější, zprávnější, průmyslnější, živnost svou opravujíce a zvelebujíce. Rolníka nebude lichva (úžera) mořit, on spíše na svůj statek náklad povede, aby jeho polnost dobytčárstvím zlepšil, aneb mokřiny trativodmi podzemními (drény) vysoušel, opravené louky lepšími travinami posel, štěparství, vinarství, chmelarství, včelarství, hedbávnickví, zelinarství a j. zaváděl. Kollaturní spořitelny by u nás zláště na orbu, řemesla znamenitě působily, k většímu užítku je puďice.

Poznam. 1. Moravské Noviny nám oznámily, že kníže Miloš pokladnici pro sedláky v Beogradě (Bělohradě) ze svého vlastního jmění založil. Na levné úroky budou z ní sedláckům peníze půjčovány, aby si hospodárstvo své náležitě spořádati mohli. A takový dobročin je nejlepší řeč ze stolce knížecího k dělnému národu.

Poznam. 2. Čechoslovenský asi osmimillionový národ (míním Čechy, Moravany, Slezany, Slováky) jakož i jeho pobratymci v Rakousku jsou k orbě a k rolnímu průmyslu odkázáni. Sbratřilé královské Slovensko, znamenité svou teplejší polohou, lesnatým pramenitým horstvem,

je na průmysl mnohem více odkázáno, majíc mnoho kovů v lůně svém. A v čechoslovenských zemích jsou občané po slovansku mluvící poněkud opozdili, poněvadž jejich školy byly druhdy na pouhé elementarstvo, na práznou formalnost obmezeny, k něčemu vyššímu, životu potřebnému, pro germanisací, nesměřovaly. University, lycea, učené společnosti, hospodářské spolky v Praze, v Brně, v Opavě, na Břetislavi (Prešporku), museum v Brně, obchodní komory, technické ústavy a j. posud velmi málo na slovanské obyvatelstvo — ačť v lůně jeho — působily. A přece říše rakouská má na slovanském četném (18—19 millionů) obyvatelstvu velký kapitál, který by větší úroky dával, kdyby k tomu lidomilně hleděno bylo.

Není pochybno, kdyby orbě, řemeslům lacinější kapitály a jiné dobročinné ústavy, jako hospodářské školy, jednoty, výstavy po krajích ku pomoci přispěly, žeby zkvítaly lépe. Kdyby alespoň v každém kraji (stolici) jedna hospodářská škola, i hospodářská jednota byla. Na Peruci, v Mladé Boleslavi, v Jičině a jinde mají už hospodářské jednoty! Přičiňte se Čechoslované, abyste je také jinde měli! V Hradecku také jedna zniká působením p. hrab. Jana Harracha.

Poznam. 3. Kdyby naše obce vzaly rozum do hrsti, do svého sobectví svůj veškerý národ pojaly, obětovaly by peníze, jež za honbu v dražbě (licitaci) tržívají, na rolnickou (hospodářskou) školu a zařízení jednoty rolnické; tak by každý kraj měl řádnou školu rolnickou a jednotu. To se rozumí samo sebou, že by národním slovanským jazykem na školách těch učeno

býti muselo, jináko by se prospěchu svého minuly. Když sám lid sobě nepřaje, pro sebe neobětuje, kdy se čeho dočká sám sebe opustiv?

12. Zkušenost nás učí, že mnohý pacholek, po několika letech služby své, asi 100—140 zl. sobě uschránil, a tuto sumičku podle oka, na pouhé dobré slovo, neptaje se po jistotě, úvěru, leckomus bez úpisu neopatrně půjčil, který ji jako nesvědomitý darebák všelijak promarnil. A tak ubohý k svému hoří, byl peněz těžko pro stáří uspořených zbaven a ve spořivosti své zlomen.

Lépe se ptáti, než chybovati.

Lépe věřiti svým očím, než cizým řečím.

13. Jsou opět příkladové, že děvečky, jsouce škodou cizou poučeny, silně o svoje peníze bály se. Aby teda svých peněz nějakým darebákem zbaveny nebyly, schovaly je do své truhly, kde léta mrtvy bez úroků ležely, až je konečně zloděj i se šaty ukradl, aneb požár ztrávil.

Poznam. 1. Jakýsi nádvorník na hospodě v P. při živej silnici, uschrániv si 80 zl. schoval je na svej komoře do skuliny. Po několika měsících chtěl svůj pokladeček rozmnožit, ale bohužel našel, že byl od myši na kouštinky rozhlodán a část strávena. No to je dokonalé mrtvění kapitálu! a finanční nerozum!!

Čiň, čeho litovati tobě netřeba.

Blahoslavený ten groš, co kopu ostříhá.

Poznam. 2. Jakási dívčina zletilá v Ž. dostala jednu stovku svého podílu dědictvím. Bojíc se bratra svého, jenž darebačil, ukryla ji pod koulovitou nohu truhly své. Po čase sobě na ni zpomenouc, sáhne po ní pod nohu, ale stov-

ky tam nebylo. Shon po ní natropil sváru a vády v domě, v podezření vzat bratr její; ten se zaklínaje jistil, že o vtipné skryši ubohé stovky nevěděl. Hledáno, vše převráceno, stovky nenalezeno. Obezřetnější z hledajících spatřiv myš díru blíže truhly, praví: jak kdyby ji myš do díry zavlekla? — Prkno v podlaze odtrženo, aby díry ohledáno bylo. Aj, žába na chomáčku kousků papírových sobě hová, hlídá je poklad. Na štěstí číslo 100 nalezeno, kouštinkův na papír nalepeno, a tak zmrzačelá stovka do berničního úřadu v Jičíně poslána byla. Slavný úřad poznav osud stovky poslal dívčině jinou stovku bernou.

Poznam. 3. Ještě jiný příklad nerozum našeho lidu a naše nehospodárství smutně osvědčí. Jakýsi výměník za mládí svého dodržoval dědici nedospělému velký statek. Pracovitost, spořivost, štěstí a Boží požehnání nahromadily v jeho rukou 18.000 zl. stř., jež v dukátech, dolarech a dvacetníkách měl. On ale pošetilec, o národním hospodárství, o finančnosti, o úrodnosti a valnosti peněz pra-žádné myšlenky nemaje, nikdy ničeho z literatury národní nečítaje, choval je 30 let pod zámečkem v truhlici co vězně. No tím škodil své rodině, obecnému blahu a národní zámožnosti, tak dlouho znamenitý kapitál mimo oběhu mrtviv. Zajistě každý pochopí, že kdyby je byl na pěti-procetní úroky půjčil, za 30 let by mu byly 27.000 zl. jako ve snu a bez práce přinesly. A o takový kapitál jej hlupství připravilo! A kdyby byl úroky zase kapitalisoval a opět půjčoval, koncem prvního desetiletí bylo by mu 11.276 zl. a koncem dvacetiletí 29.681 zl. na úrokách přibylo. No a toho všeho se zbavil

sám. Je to finanční rozum? — Co by mu koncem 30letí bylo přirostlo?

Poznam. 4. Opět jiný příklad dokazuje, jak se finančního rozumu u nás nedostává. Jakýsi S. na L. dostal darem 2 obnošené kabáty z Prahy. Oba byly něco usmolené ale dobré. Aby je nový majetník očistil a slušně vylíčil, namočil je přes noc do vody, ráno je mna vypral. Vysušené pak opravoval, něco odpá-rav zjinačil, robiv takto zpozoroval v jednom kabátě za podšívku a pod záplaty jakési drobotiny papírové; dopatřiv blíže, nastojte! udiven poznal, že to kouštiny rozemnutých jednušek a dvojek. Kolik banknotek za své vzalo, udati mu nebylo lze. Ale hojné kousky a chuchvalce rozemnutého mamona, bůžka to lakomeců neužilých, na dosti válný počet bankovek ukazoval. Jak může národek, tak hloupě jednaje k zámožnosti a moci dospěti? —

Poznam. 5. V dědině Stř.... blíže Jíčina jakýsi schránlivý a dobrý hospodář asi 12.000 zl. u sebe doma po delší čas choval, až by se mu něco ke koupi naskytlo. Mezi tím vypuknul u něho požár tak prudký a náhlý, že i v něm jeho kapitál papírový shořel. Netoliko on, ale i obecné dobro a národ utrpěli ztrátu v hospodárstvu svém. Kdyby ve blízkém Jíčině byla spořitelna, jistě by se to ubohému nepříhodilo. V Hradci Králové také juž kolik let na spořitelnu myslují, jeho Excellenc p. biskup Hanl značnou sumu peněz jí do základu dáti se nabídnul, ale dosud tam spořitelny není.

15. Kdyby čeledín, maje 30 — 40 zl. ročně služebného, tak rozumně spořil, aby si hned před novým rokem 10 zl. do spořitelny kollaturní na

úroky uložil, a pak na začátku října každý rok si toliko 5 zl. přes 20 let přikládal, po takové době dvacitileté, obdržel by 182 zl. 3 kr. A těchto 5 zl. snadno by sobě uspořil, kdyby kouření a jiné vydání zmírnil, ježto tělo nesytí ani nesilí, a k zachování zdraví také toho nepotřebuje.

Kdo chová svého, nebude žádostiv cizého.

Nedostatky okazujou, jak málo lidé potřebujou.

K malému výdělku dej velkou stráž, a bude velký.

Kdo šetří, má za tři.

Opět jiný příklad. Kdyby 20ti letá děvečka, majíc 16 zl. ročního platu, do kollaturní spořitelny hned si 4 zl. uložila, a pak každoročně po 30 let své služby jen 2 zl. do spořitelny přikládala, její peníze by se tak úrodně rozmnožovaly, že by po 30ti letech svého nepatrného spoření 131 zl. 40 kr. obdržela. Každý hodný jí pak dobré jitro přáti a sobě jí všimati bude; protože si krávu koupiti, pole najmouli, aneb jiné živobyčí si zavésti může. Spořitelna ji zbaví strachu před zlodějem. A to také za něco stojí!

Chudého ani svojet nezná.

A to vše by se jako hravě bez namáhání, bez ublížení sobě, bez jakési starosti dělo, poněvadž už peníze samy pracujou, samy se množice, před zlodějem, ztrátou a požárem jsouce jisty.

Ne-učí nás bohužel zkušenost, že děvečky, více jak 2 zlaté ve střevících zbytečně protancujou, aneb jináko v tintěrách rozmarní, a po 30tileté službě ani 100 krejcarů nemajíce stáří a slabostí zemdleny žebrotou bídňě se polloukávají? A

tak u nás bohužel zrůstá proletárstvo, armada churavců, povalečů, tuláků a lenochů, jenžto jsou břemenem obcí, a břemenem pracovitých, spořivých občanů, jež z práce vytrhujou.

Čím se mladý přilíš veselí, ve stáří toho poželí.

Přijde čas, že se optá zima, cos dělal v letě.

15. Kollaturní spořitelny budou rozumnou pracovitost, spořivost, střízlivost u lidu podněcovati, proti schudnutí znamenitě ho chrániti, mrtvé kapitálky v temnu dušené sbíрати, orbu, řemeslný průmysl podporovati, slovem na dobrý stav a mravnost služebnictva, dělnictva, řemeslnictva blahodajně působiti. A svrchovaný čas, abychom u nás penězím dobře rozumějíce, lépe jejich sílu zužitkovali, ve finančním rozumu prospívali, nechceme-li, aby nás severozápadní Evropa svými milliony podmanila, chudobou nás spoutavši.

Národové na západní a severní Evropě jsou ve finančním rozumu pokročilejší a bystřejší, roviny, doly, hory, lesy svých vlastí pomocí věd a vyborných národních škol, dobře užítkují, u větším pohodlí snáze do velika pracují. Všeho toho tím dosahují, že kapitál spořitelny, akciemi (účastinami) sbírajíce ostrovtipně ho k závodům obracejí, aby jeho sílu pod vládou ducha užítkujíce nesmírně bohatli. U nás účastinám dobře rozuměti nechceme, na západní a severozápadní Evropě akcie divy a ráje vykouzlujíce společnost lidskou k velkému blahobytu nesou. Tam nikde kapitál v okrouhlíkách počtíle do země nezakopávají, a niž jináko umrtvují jako se to bohužel u nás děje.

Zdaž blahomyslní nepozorujete, že se k nám miliony z ciziny hrnou, ježto na velikanských závodech, dílách, na železnicích, v dolování, továrnách a j. znamenité úroky nesou, ba za 10 — 12 let se zdvojnásobou? — Kdo tu nejvíce získá? Náš pracovní lid jen nějaký čas vydělčí, dokud mu cizí kapitál práce poskytuje, po vykonané práci jest opět náhodě a lelkům ponechán.

16. Naše slavná vláda za ministra hr. Kolovrata na všech končinách rakouské říše dosti horlivě k tomu zbuzovala, aby spořitelny zaváděny byly, a domácí kapitál aby z mrtvých křísen, mezi občany obíhaje obecnému blahu prospíval. Nevím čím to jest, že jsme jí nechtěli rozuměti? Pročež všechny srdcejemné lidomily mezi blahomyslnými občany, zláště velebné otce duchovní, na tuto důležitou stránku našeho živobytí uctivě upozorňuji. Neb pravda stojí: že chudoba je nestouda, poroba i choroba. Kéž by blahošové na lid dělný a služebný milostivě hledíce jemu cestu k mravnosti, ctnosti, zámožnosti a blahobytu všelikými ústavami, školami usnadňovali, aby se proletarstvo nemnožilo a za ním všeliká nemravnost, nevěra jako neodvratný slín neplahočila. Všechno moralisování většího působení nabude, když cesty a prostředky k zámožnosti vedoucí, chudému lidu otvírány a poskytovány budou, aby se utěšenější budoucnost naň usmívala.

„Silný slabého nezanedbávej. Slabý pak vážnost prokazuj silnému! Bohatý sděluj se s chudým, chudý ale děkuj Bohu, že dal jemu, kdožby nedo-

statku jeho vyhověl. Moudrý neprokazuj moudrosti své toliko slovy, noprž dobrými skutky.“ Sv. Kliment Řím. Ep. ad Cor. cap. 37.

17. Stanovy pro kollaturní spořitelny. Výměr.

§ 1. Kollaturní spořitelna je kollaturními občany pojištěná, úřadem potvrzená pokladnice, kam si každý kollaturník jakéhokoli povolání, stavu, stáří peníze pod úroky vkládati může.

Její vniterná soustava.

§ 2. Zakládatelové i spolu ručitelové kollaturní spořitelny, jsou majetní poctivci na farním okrese usedlí občané, z každé farní obce aspoň jeden.

§ 3. Otec duchovní co starosta okresu farského pak-li mu líbo a možno, také za ručitele zvolen býti může, třeba zemskými statky nevládnul; přece by aspoň rukojemstvím morálním, co učený muž, důvěru ku spořitelně pevnil.

§ 4. Ručitelové jsou spolu také dozorcové a opatrníci kollaturní spořitelny, koncem roku oučty a pořádek prohlížejí, a coby kde se nalepšiti dalo; uctivě udávají, prohlednuté oučty podpisují.

§ 5. Ručitelové dobrovolného aneb zvoleného ředitele i pokladníka spořitelny, jež pověst za svědomitého, pořádného, opatrného pokládá, potvrzují a slavn. úřadu oznámějí. Dělný ředitel a spolu pokladník, je myslivý a konavý duch spořitelny.